

הטרדה מינית - תוצר תרבות או אישיות?

◀ אביגיל מור ואורטל בארי

תקציר

המודעות החברתית לתופעת ההטרדה המינית, המבוצעת על פי רוב על ידי גברים כלפי נשים, הולכת וגוברת. עם זאת, הגורמים לה כמעט ולא נחקרו באופן אמפירי עד כה. המחקר הנוכחי מבקש לשפוך אור על גורמים אלה על ידי בחינת מספר משתנים הצפויים להוות קרקע פורייה להופעתה של ההטרדה המינית. ההשערה היא כי הטרדה מינית נסמכת במידה רבה על הנטייה לראות בנשים אובייקטים מיניים ולהתייחס אליהן באופן מחפץ. גם התואמות (הקונפורמיות) לנורמות הגבריות התרבותיות, המוסדרות באמצעות אידיאולוגית גבריות, הכורכת גבריות עם הוכחת עליונות וכוח על נשים, צפויה לנבא באופן עצמאי, את הנטייה להטרדה מינית. כן נבחן תפקידם של מספר משתנים אישיותיים, כגון הערכה עצמית, יכולת אמפטיה ומיניות (סקסיזם). במחקר השתתפו 309 גברים. ממצאיו מצביעים כצפוי על קיומו של קשר מובהק בין קונפורמיות לנורמות הגבריות הנוכחיות והנטייה הנלווית להתייחס לנשים כאל חפצים מיניים לבין נטייה מוגברת להטרידן מינית. הערכה עצמית נמוכה ואחיזה באמונות מיניות ניבאו אף הם את המוכנות להטרדה מינית. הדיון דן בהשלכות הממצאים לחינוך מונע.

מילות מפתח: הטרדה מינית, החפצה מינית, אידיאולוגית הגבריות, קונפורמיות לנורמות הגבריות.

מבוא

המודעות החברתית לתופעת ההטרדה המינית, המבוצעת על פי רוב על ידי גברים כלפי נשים, הולכת וגוברת (קמיר, 2009; Welsh; 1999, Tabak; 2005, Pryor & Whalen; 1997). מחקרי שכיחות שנערכו בישראל מתעדים שיעורי היארעות גבוהים ביותר (מור, 2006, 2010), ומצביעים על הצורך הדחוף בהבנת הגורמים להתרחשותה, על מנת שניתן יהיה לפעול למיגורה. ההתייחסות הרווחת בספרות למקורות התופעה היא לרוב תיאורטית בעיקרה (קמיר, 2006, 2009) בעוד השדה האמפירי משתרך מאחור. דיון תיאורטי זה ממקם את מקור התופעה, בין היתר, בתרבות ההחפצה וההחפצה המינית של נשים שהיא מייצרת (קמיר, 2006; Fredrikson & Roberts; 1997, Frey & Douglas; 1992) ובהיררכיה המגדרית המאפיינת את החברה הפטריארכאלית, המבנה גבריות על פי נורמות של עליונות,

כוח והכנעה (מקינזון, 2005 ; Leaser & O'Donohue, 1997). אולם, המשגות תיאורטיות אלה לא נבדקו עד עתה באופן אמפירי.

המחקר הנוכחי מבקש למלא את החסר ולהעמיד למבחן את ההנחות התיאורטיות לגבי מקורה של ההטרדה המינית. השערת המחקר המרכזית היא כי תרבות ההחפצה ונורמות הגבריות מוליכות, ביחד ובנפרד, לנטייה להתייחס לנשים כאל חפצים מיניים, ומהווים יחדיו קרקע פורייה להופעתה של תופעת ההטרדה המינית. לאישושה של היפותזה זו יש השלכות מנע משמעותיות. פירוש הדבר הוא כי יש לשקול מחדש את הנורמות החברתיות שעל ברכיהן מתחנכים בנינו, ולדאוג לבקרת נזקים כל זמן שהיא מוסיפה להתקיים. כן נבחנה גם השפעתם של מאפיינים אישיותיים כגון: הערכה עצמית, אמפטיה ועמדות כלפי שוויוניות מגדרית.

הטרדה מינית

למרות שבתרבויות שונות קיימות הגדרות נבדלות במקצת לתופעת ההטרדה המינית, המשותף לכולן, ברמה המהותית, היא הגדרת התופעה כהתייחסות מינית בלתי רצויה המופנית כלפי אישה ללא הסכמתה, לעיתים קרובות כביטוי להפגנת אדנות, או לשם השפלתה (מקינזון, 2005 ; מור, 2009, 2011 ; קמיר, 2009 ; Berdhal, 2007), ומיקומה על גבי ספקטרום האלימות המינית אותו הגדירה קלי (Kelly, 1989). אף ששני המינים עלולים לחוות הטרדה מינית, המחקר בתחום מראה כי נשים הן הרוב המכריע של נפגעי עבירה זו ושמרבית המטרידים הם גברים, שלעיתים קרובות הם בעלי כוח עודף ביחס למוטרדת (הקר, 2011 ; Baguh, 1997 ; Gruber, 1997). החוק הישראלי למניעת הטרדה מינית שנחקק בשנת 1998, מתייחס להטרדה המינית כפגיעה בכבוד האדם בכלל, בכבוד האישה בפרט ובסיוכיהן של נשים לזכות בשוויון (קמיר 2002, 2009). החוק נועד להעלות את המודעות הציבורית לתופעת ההטרדה המינית, במטרה להביא לשינוי התנהגותי מעמיק ביחסים בין המינים ולמיגור כללי של התופעה (קמיר, 2008).

ככל תופעה חברתית אחרת, גם ההטרדה המינית אינה מתרחשת בריק תרבותי. למעשה, ההקשר החברתי שבו היא מתרחשת מהווה ככל הנראה הסבר כבד משקל לעצם קיומה. הקשר זה נעוץ במבני הכוח והמדרג המגדריים המאפיינים את החברה הפטריארכאלית, כשההטרדה המינית היא תוצרם ובו זמנית מנציחתם של הבדלי כוח ומעמד אלה שבין גברים ונשים, בגיבויה הישיר, או המסווה, של החברה (מקינזון, 2006 ; Berdhal, 2007). בין המרכיבים הפותחים פתח לתופעת ההטרדה המינית ניתן למנות את אידיאולוגיית הגבריות והנורמות שהיא מייצרת, המושתתים על הוכחת כוח ועליונות, בעיקר על נשים (Levant

את היחס לנשים כאל אובייקטים מיניים (Richmond, Thompson & Pleck, 2007; Thompson & Pleck, 1995) ותרבות ההחפצה המבנה במידה רבה (LeMoncheck, 1997; Fredrikson & Roberts, 2007; Papadaki, 1985). המחקר הנוכחי בחן אמפירית אם אכן מרכיבים אלה של החברה הפטריארכאלית נמצאים בבסיס הנטייה להטרדה מינית. טענת המחברות היא כי המידה שבה הפרט מפנים את האידיאולוגיות התרבותיות המייצרות אבחנות מגדריות המתורגמות ליחסי כוח מגדריים מחד גיסא, ומתירות התייחסות לנשים כאל חפצים מיניים מאידך גיסא, תחזה את מוכנותו לבצע הטרדה מינית.

אידיאולוגיית הגבריות ותואמנות (קונפורמיות) לנורמות הגבריות

על מנת להבין את הגורמים החברתיים הנקשרים לנטייה להטרדה מינית יש לבחון את ההבניה החברתית של הגבריות על מרכיביה השונים. הבניה זו מוסדרת ומאורגנת על-ידי אידיאולוגיות ונורמות חברתיות, המגדירות את המצופה התנהגותית מגברים (Levant & Richmond, 2007). בהתאם, הגבריות הרווחת הינה למעשה דפוס נורמטיבי הנטוע באידיאולוגיה תרבותית זו, המבנה יחסים, עמדות ואמונות, והמייצרת את ה"גברי" על ידי קביעת נורמות גבריות שהפרט אמור להפנים ולאמץ (Chu, Porche, & Tolman, 2005; Thompson & Pleck, 1995).

אידיאולוגיית הגבריות מוגדרת כמערכת של אמונות ועמדות תרבותיות כלפי גבריות ותפקיד הגבר (Levant & Richmond, 2007). על אף שקיימות וריאציות מסוימות בדפוסי הגבריות, תלויות זמן ומרחב, ניתן בכל זאת להצביע על "גבריות הגמונית" הנחשבת לנורמטיבית ביותר (קונל, 1996). אידיאולוגיות הגבריות ההגמונית בחברה המערבית, המכתיבה את הציפיות החברתיות, מאופיינת על ידי מספר נורמות עיקריות שעל פיהן אמורים הגברים להתעצב. אלו כוללות: צורך בניצחון, שליטה רגשית, לקיחת סיכונים, תוקפנות, הפגנת כוח על נשים, עליונות, הסתמכות עצמית, סלידה מהומוסקסואליות, עליונות העבודה ומרדף אחר סטטוס (Mahalik et al., 2003; Parent, M.C. & Moradi, 2009). בישראל, ההבניה של גבריות מאצ'ואיסטית מיליטריסטית אף מקבלת חיזוק נוסף ממרכזיות הצבא בתרבות הישראלית, המעודדת קונפורמיות גורפת לנורמות אלה (ששון-לוי, 2006).

אידיאולוגיית הגבריות נועדה לייצר תואמנות בקרב גברים לנורמות שהיא מכתובה ולעצב בזאת את התנהגותם. למעשה, בתהליך הפנמת מרכיביה, אידיאולוגיה זו הופכת בקרבם לאמונות לגבי הדרך שבה הם עצמם אמורים להתנהג (Ward, Merriwether & Caruthers, 2005). מאהליק ושותפיו מגדירים את התואמנות לנורמות הגבריות כהיענות

לציפיות חברתיות לגבי ביטויי הגבריות בחיים הציבוריים והפרטיים כאחד (Mahalik et al., 2003). בהתחשב בכך שאחד העקרונות הבולטים של נורמות אלה כורך גבריות בכפיפה אחת עם הוכחת עליונות וכוח על נשים, הרי שהפנמתו צפויה להועיד את הפרט להתנהגות כוחנית, העלולה להתבטא בנטייה להטריד מינית במידה רבה יותר בהשוואה לגברים שאינם מגלים תואמנות לנורמות אלה. כלומר, במידה שבה גבר מרגיש שמצפים ממנו להפגין כוח ועליונות על נשים, הוא עלול לשאוף לייצר ולהנציח כוח זה באמצעות פניות מיניות לנמענת, במנותק מרצונותיה שלה, ובנוסף גם להרגיש שהוא זכאי לכך מעצם עליונותו. זאת ועוד, מרכיב מרכזי רלוונטי נוסף של אידיאולוגיית הגבריות, היא הבניית הגבריות במונחים של החפצת האחר בכלל ונשים בפרט. פריי ודאגלס (Frey & Douglas, 1992) מזהים את החיברות להחפצה כאחד משני עמודי התווך של נורמות הגבריות, כשהשני הוא חיברות לתוקפנות. אידיאליים אלה מועברים באמצעות המסר שגברים "אמיתיים" מתאפיינים באגרסיביות ובמוכנות לדרוש את שלהם בכל מחיר, תוך ראיית האחר כאמצעי לכך בלבד. אנשים נתפשים כך כחפצים, או כלים, שניתן להשתמש בהם על מנת להשיג מטרות, וזאת במקום להתייחס אליהם כאל תכלית בפני עצמם. וריאציה של ההחפצה הכללית היא ההחפצה המינית. זו נתפשת כגורם מרכזי נוסף להטרדה המינית, המוזן במידה רבה על ידי תרבות החפצה המצויה בלב ליבה של התרבות הפטריארכאלית.

תרבות ההחפצה והחפצה מינית

תרבות ההחפצה היא רכיב דומיננטי ביחס החברה הפטריארכאלית לנשים. עיקריה הם התייחסות לנשים כאל חפצים מיניים שנועדו מעל לכל לשימוש ולראווה, והצמדת ערכן למידה שבה הן מתאימות את עצמן למעמד האובייקט המיני (Fredrikson & Roberts, 1997; LeMoncheck, 1985). בתהליך זה, גוף האישה, חלקי גופה או תפקודיה הגופניים, מופרדים למעשה מאישיותה ומצומצמים לסטאטוס של מכשיר בלבד, הנמצא בכל עת בפוטנציאל להחפצה, בדיקה ומדידת ערך על פי השימוש שהאחר יכול לבצע בו. בכך מורדת האישה ממעמדה כאדם לדרגה של דבר בר-שימוש, ומופחתת בעצם אנושיותה (Papadaki, 2007). התרבות המערבית רוויה בייצוגים מחפצים של גוף האישה. דימויים של נשים בלבוש מינימאלי ומצגים (פוזות) מפתים, המצמצמים אותן לאיברי גופן, מציגים אותן כמי שמטרתן העיקרית היא להיות נחשקות מינית כאובייקט מענג לגברים. הן נטולות אישיות, רגשות ורצונות משלהן, ומיוצגות בלעדית על ידי מראה גופן המקרין מיניות (Bartky, 1990). ניתוחי תוכן של ייצוגי האישה - אם זה בתקשורת, קולנוע, אמנות חזותית, פרסומות, קליפים, וכדומה - לא זו בלבד שהם מספקים עדויות להתבוננות מחפצה זו, הם גם מעידים

על החפצה מינית גבוהה בהרבה של נשים בהשוואה לגברים (Reichert, et.al, 1999). את הביטוי הבוטה ביותר ניתן למצוא בפורנוגרפיה, ששיעורי צריכתה גוברים בהתמדה. זו מציגה נשים באופן המובהק ביותר ככלי שרת להנאתו המינית של הגבר ומהווה בזאת את ההתגלמות הקיצונית ביותר של תרבות ההחפצה (מקינון, 2006). מקינון, חוקרת הפורנוגרפיה, גורסת שזו מציגה על פי רוב את המיניות כמעריך של שליטה גברית וכניעות נשית. מיניות מעוותת זו משקפת דינאמיקת כוח המאפשרת לעליונות הגברית, על כל צורותיה וביטוייה, לעטות מימד ארוטי. תהא מתודת ההחפצה אשר תהא, בהציגה את גופן של נשים כמי שעיקר תכליתו הוא עינוג המיני של הגבר, מעבירה תרבות ההחפצה מסר לכלל הגברים שזכותם להתייחס לכל הנשים באופן מיני בכל הקשר וכאוות נפשם (Fredrikson & Roberts, 1997).

ואכן, זכות יתר תרבותית זו מתרגמת אצל גברים לא מעטים ליחס מחפץ כלפי נשים. הנטייה להחפץ מינית מוגדרת כהתייחסות לאישה כאל אובייקט לבדיקה, תאוה ועינוג מיני מעל כל מאפיין אחר שלה (מקינון, 2006). כלומר, גוף האישה, או חלקים ממנו, מופרדים למעשה על ידי הסובייקט מאנושיותה ומפחתים למעמד של אמצעי הקיים לשימושו והנאתו (LeMoncheck, 1985). התייחסות מינית מחפצה מעין זו מתרחשת, לדוגמא, באמצעות נעיצת עיניים או בדיקה ויזואלית של גוף האישה, כל אימת שחושקת בכך נפשו של הגבר. מחקרים מעלים כי נשים, במידה רבה יותר מגברים, נוטות לחוש שנועצים בהן מבטים ובוחנים אותן במצבים בין אישיים שונים ומגוונים (Calogero, 2004). כן נמצא כי בחלק הארי של המקרים גברים הם הצופים בנשים, במטרה לבחון ולהעריך מינית.

כל ההתנהגויות הכלולות בהגדרת החוק של ההטרדה המינית נתפשות, בניתוח זה, כביטוי להחפצה מינית. למעשה, החוק למניעת הטרדה מינית מגדיר את ההטרדה עצמה כהתנהגות ההופכת את המוטרדת לאובייקט מיני לשימושו של המטריד, ובכך משפילה ומבזה את אנושיותה (קמיר, 2009). בהמשך לקביעה תיאורטית זו, השערת המחקר הנוכחי היא שהטרדה מינית אכן נסמכת על נטייה להתייחס לנשים כאל חפצים מיניים. מאחר והנטייה להחפצה מינית של נשים נתפסת כתוצר של לפחות שני רכיבים מרכזיים בתרבות הפטריארכאלית, דהיינו, אידיאולוגיית הגבריות ותרבות ההחפצה, היא צפויה לתרום להטרדה מינית במשותף ובנפרד מהקונפורמיות לנורמות הגבריות.

משתנים אישיותיים

מעבר לגורמים תלויי-התרבות שנדונו, דהיינו תואמנות לנורמות הגבריות והחפצה מינית,

יש מקום לבחון גם את המידה שבה משתנים אישיותיים נוספים ממלאים תפקיד ביצירת התנאים להטרדה. מחקר זה בוחן מספר משתנים האמורים להיות ממין העניין והם: רמת האמפטיה וההערכה העצמית של הפרט, כמו גם עמדותיו כלפי השוויון המגדרי. אמפטיה מוגדרת כיכולתו של אדם להעמיד את עצמו במקומו של האחר, לאמץ את נקודת מבטו, לזהות ולחוות את מצבו הרגשי ולהבין את העובר עליו (Covell & Scalora, 2002). היכולת האמפטית מאפשרת לפרט להינתק מהתרכוז בעצמו, להתייחס לרווחתם של אחרים ולחוש את כאבם. עמדה אמפטית משפיעה באופן חיובי על מעורבותם של אנשים באינטראקציות חברתיות (Hakansson & Montgomery, 2003; Zhou, et.al., 2003). מעצם טבעה אמורה היכולת האמפטית לפעול כעכבה לביצוע ההטרדה, שכן היא אמורה לאפשר למטריד הפוטנציאלי להבחין באותות אי ההסכמה של הנמענת, גם אם אלה מינוריים ומהוססים, כפי שקורה לעיתים קרובות בעיקר במקרי הטרדה מינית ביחסי מרות.

הערכה עצמית גבוהה צפויה אף היא לפעול באופן דומה להחלשת הנטייה להטרדה מינית. תחושת ערך עצמי מקנה לפרט את ההרגשה והידיעה שהוא בעל ערך, בעיני עצמו ואחרים, ומייצרת ביטחון בקבלתו על ידי האחר, ובהצלחתו באופן כללי (Baker & Rogers, 1987; 1951). ההנחה היא כי האדם הנהנה מהערכה עצמית יציבה ואיתנה יהיה בטוח מספיק בערכו מכדי שירגיש צורך לכפות את עצמו על הזולת. הוא יוכל לקבל סירובים לפניותיו המיניות ללא כל קושי ולכבד את רצונה של נמענת פניותיו, מבלי להרגיש שעליו לכופפה לרצונותיו. זאת ועוד, הוא לא יזדקק להכפפה והתעמרות בנשים על מנת להרגיש כבעל כוח פנימי אמיתי. מתוך תחושת ערך עצמי גבוה, הוא יהיה חופשי לא לאמץ את נורמות הגבריות בצורתם הטוטאלית, ובכך יתאפשר לו להכיל שוויוניות מרובה יותר בקשריו עם נשים, כשהוא משוחרר מהצורך להוכיח עליונות עליהן בכל צורה. כוחות אלה צפויים למנוע ממנו לבצע הטרדות מיניות מכל סוג שהוא. באופן דומה, הציפייה היא שככל שפרט דוגל יותר בשוויון בין המינים, כך הוא יכבד יותר את האישה ויימנע מהטרדתה.

השערות המחקר

המחקר הנוכחי מבקש לבחון באופן אמפירי אם ניתן לאתר לפחות חלק מהגורמים הנמצאים בבסיס הנטייה להטרדה מינית. נטען בו כי המידה שבה הפרט מפנים את האידיאולוגיות התרבותיות המבנות גבריות במונחים של כוח ושליטה, והמתירות התייחסות לנשים כאל חפצים מיניים, לצד מאפייני אישיות רלבנטיים, מידה זו תחזה את מוכנותו לבצע הטרדה מינית.

השערות המחקר הן, אם כך, כדלהלן:

1. יימצא קשר מובהק בין תואמנות לנורמות הגבריות לבין הנטייה להטריד מינית;
2. יימצא קשר מובהק בין הנטייה להחפצה מינית לבין הנטייה להטריד מינית;
3. תואמנות לנורמות הגבריות תהיה קשורה באופן מובהק לנטייה להחפיץ מינית;
4. בבחינת התרומה היחסית להתרחשותה של הטרדה מינית של כל אחד משני משתנים אלה יימצא שלכל אחד תרומה ייחודית מעבר לשונות המשותפת המוסברת על ידי שניהם במשולב;
5. יימצא קשר הופכי מובהק בין יכולת אמפטית לבין תואמנות לנורמות הגבריות, החפצה מינית והטרדה מינית;
6. יימצא קשר הופכי מובהק בין הערכה עצמית לבין תואמנות לנורמות הגבריות, החפצה מינית והטרדה מינית;
7. יימצא קשר מובהק בין אחיזה בעמדות מינניות בלתי שוויוניות לבין קונפורמיות לנורמות הגבריות, החפצה מינית והטרדה מינית.

השיטה

מדגם

המחקר הנוכחי כלל מדגם נוחות של 309 גברים מרחבי הארץ. הנבדקים נאספו מכל צורות היישוב - 39.2% - עירוניים, 24.9% - ממושבים ו-21.2% - קיבוצניקים. רוב הנבדקים (71.8%) הינם יהודים והשאר דרוזים, מוסלמים ונוצרים. 74 אחוז מהנבדקים העידו על עצמם כי הם חילוניים ו-19% העידו כי הם שומרי מסורת. כל המשתתפים במחקר היו מעל גיל 18, כשטווח הגילאים נע בין 18 ל-63. הגיל הממוצע עמד על 29. מתוך כלל המשתתפים, 68.8% מהנבדקים רווקים ויתרם (31.2%) נשואים. כמחצית (49.2%) מהנבדקים ציינו כי הם סטודנטים בעת הנוכחית. רמת ההשכלה של הנבדקים נחלקה בעיקר בין השכלה אקדמית לתיכונית, כש-42.9% מהם בעלי תואר ראשון או בשלביו השונים ואילו 40.3% בעלי השכלה תיכונית בלבד, ליתר (16.9%) פחות מ-12 שנות לימוד.

מהלך המחקר וכלי המדידה

המשתתפים גויסו ממספר מקומות עבודה - מסוג צווארון לבן וכחול כאחד - ומוסדות לימוד אקדמיים באזור הצפון, ומרשתות חברתיות באינטרנט. לכל המשתתפים נמסר כי השאלונים עוסקים בעניינים חברתיים ויחסים בינאישיים וכי הם מתבקשים למלאם בכנות המרבית. כמו כן, נמסר לכל המשתתפים כי השאלונים אנונימיים לחלוטין. מטעמי שמירה

על אנונימיות הובטח לכל המשתתפים שהשאלונים לא יזוהו בשום אופן בעת קבלתם, דבר שיבטיח את האנונימיות של המשתתפים בעת ניתוח התוצאות. למחקר שימשו שאלונים למילוי עצמי שהורכבו ממספר כלי מדידה של התואמנות לנורמות הגבריות, הנטייה להחפצה מינית של נשים, הנטייה להטרדה מינית של נשים, אמפטיה, הערכה עצמית וסקסיוזם. הנחקרים קיבלו הוראות מילוליות וכתובות לגבי אופן מילוי השאלונים והחוקרות עמדו לעזרת הנבדקים בכל שאלה או אי הבנה.

קונפורמיות לנורמות הגבריות

רמת התואמנות לנורמות הגבריות נבדקה ע"י סדרה של שאלות שאומצו ממדד בשם זה (CMNI-46) של פרנט ומורדי (Parent & Moradi, 2009). השאלון הציג בפני הנבדקים היגדים המשקפים הפנמה של נורמות הגבריות הרווחות, כגון "לעולם לא יתפסו אותי מראה רגשות", או "אני אוהב להראות לכולם מי הבוס", והם התבקשו לדרג את המידה שבה כל תכונה מאפיינת אותם על גבי סולם בעל 5 רמות, מ-1 (בכלל לא) ועד ל-5 (מאפיין מאד).

החפצה מינית של נשים

הנטייה להתייחס לנשים כאל חפצים מיניים נבדקה באמצעות שאלון של וורד (Ward, 2002) שבחן את ההפנמה של הפרט את ערכי תרבות החפצה. הסולם כלל סדרת היגדים שהציגו התייחסויות מחפיצות כלפי נשים והנבדק התבקש לציין עד כמה הוא מסכים איתן (לדוגמא "זה טבעי לנעוץ עיניים באישה מושכת ולהעיר הערות לגבי הגוף שלה", או "אין שום פסול בכך שגברים מתעניינים בעיקר בגוף של האישה"). לנבדקים הוצגו תשובות אפשריות על גבי סולם ליקרט בעל חמש רמות, מ-1 (מאוד לא מסכים) ועד ל-5 (מסכים מאד).

נטייה להטריד מינית

על מנת לאמוד משתנה זה נעשה שימוש בסולם שפותח ע"י בינגהם ובורלסון (Bingham & Burleson, 1996) לשם הערכת הנטייה להטריד מינית. במסגרתו הוצג לנבדקים תיאור מצב בו הם מתבקשים להציב עצמם בנעליו של בעל סמכות המעוניין לפתח יחסים אינטימיים עם כפופה לו המסרבת להזמנותיו. לנבדקים הוצגה רשימה של 17 אסטרטגיות שבהם גברים משתמשים לדיווחיהם במצבים כאלו (לדוגמא: "היית ממשך להפציר בה עד שהייתה מסכימה להזמנתך", "היית מציין בפניה שבכוך לעזור לה להתקדם בחברה"), והנבדקים התבקשו לציין מהי הסבירות שהיו נוקטים בכל אחת מהאסטרטגיות שהוצגו

בפניהם. לנבדקים הוצג סולם ליקרט בעל 5 רמות כאשר הרמה הנמוכה סווגה כ-1 (בטוח שלא) ואילו הרמה הגבוהה סווגה כ-5 (סבירות גבוהה מאד).

יכולת אמפטית

היכולת האמפטית נמדדה באמצעות השאלון של קובל וסקלורה (Covell & Scalora, 2002). ההיגדים בסולם זה בודקים את המידה בה הפרט מתאפיין ביכולת לשים את עצמו במקומו של האחר ולזהות את נקודת המבט שלו. דוגמא לפריטים: "כשאני מגבש החלטה אני לא מרגיש צורך לקחת בחשבון את דעותיהם של אחרים", או "הרבה אנשים אמרו לי שאני טוב בזיהוי רגשותיהם ומחשבותיהם". הנבדקים התבקשו לציין את המידה שבה הם נוהגים באופן אמפטי בסיטואציות שונות על גבי סולם מ-1 (לגמרי לא) ועד ל-5 (במידה רבה מאד).

הערכה עצמית

למדידת ההערכה העצמית שימשה הגרסה הקצרה של הסולם למדידת הערכה עצמית של קופרסמית (Coopersmith, 1981). הנבדקים התבקשו לציין על גבי סולם ליקרט בעל 5 רמות (-1 בכלל לא, 5-מאפיין מאד) עד כמה מאפיינים אותם היגדים מסוג "הייתי משנה אצלי דברים רבים אילו יכולתי", או "קשה לי לקבל את עצמי". בחישוב ציון הסולם נערך היפוך להיגדים שממין העניין, כך שציון גבוה מייצג הערכה עצמית גבוהה ולהיפך.

מינניות

גרסה מקוצרת של השאלון למדידת מינניות אמביוולנטית של גליק ופיסק (Glick & Fiske, 1996) שימשה להערכת תפיסותיהם של הנבדקים לגבי השוויון המגדרי. השאלון כלל היגדים מסוג "לנשים בימינו יש יותר מידי כוח ושליטה", או "נשים מתלוננות על אפליה כל פעם שמהו לא מסתדר להן". הנבדקים התבקשו לציין את מידת הסכמתם להיגדים על גבי סולם ליקרט בעל 5 רמות, מ-1 (אף פעם) ועד ל-5 (תמיד).

ממצאים

ממצאים תיאוריים

לוח מספר 1 מראה את הממוצעים וההתפלגויות של המשתנים השונים. כפי שניתן לראות הממוצעים נעים בין 2.01-3.76. נתוני ההתפלגות מראים את החלוקה על פי רמות בכל אחד מהמשתנים הנמדדים.

לוח 1. ממוצעים, סטיות תקן והתפלגויות של משתני המחקר

התפלגות		ממוצעים וסטיות תקן		
רמה נמוכה	רמה בינונית	רמה גבוהה		
58.1%	28.4%	13.5%	2.01 (56.)	הטרדה מינית
48.7%	39.8%	12.5%	2.08 (57.)	קונפורמיות
35.5%	47.1%	14.5%	2.78 (63.)	החפצה מינית
37.1%	50.6%	12.3%	2.93 (66.)	סקסיזם
13.2%	51.3%	35.5%	3.76 (65.)	הערכה עצמית
11.8%	51.9%	36.3%	3.48 (31.)	אמפטיה

בחינת ההיפותוזות

על מנת לבסס קשרים בין משתני ההטרדה המינית, הקונפורמיות לנורמות הגבריות, ההחפצה המינית, האמפטיה, ההערכה העצמית והסקסיזם, נערכו מבחני פירסון לבחינת מובהקות הקשר בין כל זוג משתנים (לוח 2). כפי שניתן לראות, נמצאו קשרים מובהקים בין מרבית המשתנים. תועדו קשרים חיוביים וחזקים בין החפצה מינית, תואמנות לנורמות הגבריות, ומינניות לבין הנטייה להטריד מינית, וקשר הפוך בין הערכה עצמית לבין הטרדה. כלומר, ככל שפרט נוטה יותר לתואמנות לנורמות הגבריות, להחפצה מינית ולעמדות מינניות, והערכתו העצמית נמוכה יותר, כך הוא יהיה בעל נטייה גבוהה יותר להטריד מינית. כמו כן נמצא שתואמנות גבוהה לנורמות הגבריות קשורה באופן מובהק לנטייה להחפיץ מינית, להחזיק בעמדות מינניות ולסבול מהערכה עצמית נמוכה יחסית. החפצה מינית ועמדות מינניות קשורות באופן מובהק אלה לאלה, ובעלי הנטייה המוגברת להחפיץ מינית ולהחזיק בעמדות מינניות אף התגלו כבעלי יכולות אמפטיות נמוכות. כן נבדק הקשר בין המשתנים הדמוגרפיים לבין הנטייה להטריד מינית, ואף אחד מהם לא התגלה כמנבא מובהק.

לוח 2. קורלציות פירסון בין משתני ההטרדה המינית, התואמנות לנורמות הגבריות, החפצה מינית, אמפטיה, הערכה עצמית וסקסיזם.

מינניות	הערכה עצמית	אמפטיה	החפצה מינית	תואמנות	הטרדה מינית	
					—	הטרדה מינית
				—	0.423**	קונפורמיות
			—	0.613**	0.506**	החפצה מינית
		—	-0.307**	ns	ns	אמפטיה
		ns	-0.248**	-0.200**	-0.313**	הערכה עצמית
—	-0.292**	-0.266**	0.647**	0.477**	0.366**	מינניות

**p<.00

ns = בלתי מובהק

לאחר שנמצאו קשרים מובהקים בין נטייה להטרדה מינית לבין ארבעה מתוך חמשת המנבאים נערך מבחן רגרסיה הירארכית על מנת לבחון את יכולת הניבוי העצמאית של כל אחד מהארבעה מעל ומעבר לאחרים. תוצאות מבחן הרגרסיה מובאות בלוח מספר 3. ניתן לראות כי בדומה למבחני פירסון שמצאו קשרים חזקים ומובהקים, מבחן הרגרסיה המרובה מצא אף הוא קשרים מובהקים, אך פחותים, בין משתנה ההטרדה המינית לבין שלושה מתוך ארבעת המשתנים הבלתי תלויים. המשתנה המתגלה כבעל היכולת הגבוהה ביותר לנבא נטייה להטרדה מינית הוא החפצה המינית; אחריו, בסדר יורד, התואמנות לנורמות הגבריות, ההערכה העצמית והאחזקה בעמדות מינניות.

לוח 3. רגרסיה הירארכית לבחינת הניבוי הבלתי תלוי של משתני התואמנות לנורמות הגבריות, החפצה מינית, הערכה עצמית ומינניות על משתנה הטרדה מינית.

מובהקות (Sig)	קשר (Beta)	
0.00	0.362	החפצה מינית
0.00	0.186	תואמנות לנורמות הגבריות
0.00	0.167-	הערכה עצמית
ns	0.02	מינניות

דיון

מטרת המחקר הנוכחי הייתה לאתר גורמים הנקשרים לנטייה להטריד מינית, תוך התמקדות בהשפעתם של גורמים תלויי-תרבות כגון מידת התואמנות לנורמות הגבריות והנטייה להחפצה מינית, כמו גם מאפייני אישיות נוספים. כן נבדק הקשר בין כל המשתנים המנבאים על מנת לשרטט תמונה מדויקת של קשרי הגומלין ביניהם.

ממצאי המחקר מעלים שגברים המאמצים את נורמות הגבריות בעלות הדימוי הכוללני (הסטריאוטיפיות) מגלים נטייה מוגברת להטרדה מינית של נשים. בנוסף, הם גם מפגינים התייחסות מחפצה ברמות גבוהות כלפי נשים, אוחזים בעמדות מינניות וסובלים מהערכה עצמית נמוכה יחסית. במילים אחרות, ככל שהגבר מגלה תואמנות רבה יותר לנורמות הגבריות הפטריארכליות, כך הוא יטה להטריד ולהחפיץ נשים במידה רבה יותר מאשר גבר שלא הפנים נורמות אלה. ממצאים אלו מתיישבים עם הספרות המייחסת רכיבים של כוח והכפפה לאידיאולוגיית הגבריות ולתופעת ההטרדה המינית גם יחד (Pryor; 1987, Pryor & Whalen, 1997; Ward et al., 2005; Welsh, 1999). נורמות הגבריות המוכתבות על ידי האידיאולוגיות הרווחות מקדמות, למעשה, את כל המרכיבים שיועידו אדם להתייחס לאחר כאל חפץ (Frey & Douglas, 1992) ולהשליט את רצונו על האחר ובעיקר האחרת (Parent & Moradi, 2009). כשתכתיבים תרבותיים מעין אלה קוראים למין הזכרי לאמץ גבריות המבוססת על כוח, כיפוף האחר לרצונו, שליטה בנשים וכדומה, לא יפלא שתואמנות לנורמות הללו בצורתם המירבית נקשרת לנכונות מוגברת להתייחס לנשים כאל חפצים מיניים ולהטרידן מינית.

באופן דומה, גם נטייה להחפצה מינית של נשים התגלתה כמנבא עצמאי של הנטייה להטרדה מינית, מעל ומעבר לתואמנות לנורמות הגבריות. כלומר, ככל שגבר מגלה יחס מחפיץ יותר כלפי נשים כך גובר הסיכוי כי תהיה לו נטייה להטרידן מינית. עוד מתברר כי הנוקט בעמדה מחפצה מעין זאת מתאפיין ביכולות אמפטיות ירודות והערכה עצמית נמוכה, וגישתו כלפי שוויון מגדרי הינה בלתי אוהדת ומיננית. ממצאים אלה מוליכים למסקנה כי הטרדה מינית נסמכת במידה רבה על התייחסות לנשים כאל חפצים מיניים, שעיקר תכליתן לשמש לעונג הגברים - בהתאמה לטענות תיאורית ההחפצה (Fredrikson & Roberts, 1997) ולרוח החוק הישראלי (קמיר, 2009) - ומעידים על תפקידה המרכזי של תרבות ההחפצה ביצירת התנאים להתרחשותה של ההטרדה המינית. גם אם תיעודה של תלות זו בין שתי התופעות אינו מבטל בשום צורה את אחריותו של הפרט לתוצר הסופי של ההטרדה המינית, הנה בכל זאת הוא מוביל לתובנה שבתרבות שבה התפיסה החברתית הרווחת מייחסת לנשים מעמד של חפצים מיניים, נראה שגברים מסויימים מתקשים לעצב לעצמם

תפיסות חלופיות שיתייצבו בינם לבין ההתנהלות המטרידה. למעשה, הממצאים הנוכחיים מצביעים על כך שהמפגש בין הפרט לסביבה החברתית/תרבותית ומידת התואמות שהוא מגלה לתכתיביה מנבאים את נטייתו להטריד מינית.

מתוצאות המחקר מתברר עוד שבמקביל ליכולתם לנבא את הנטייה להטרדה מינית, שני המנבאים המרכזיים - דהיינו נורמות הגבריות והנטייה להחפצה מינית - קשורים זה לזה. נתוני המחקר מעידים על תלות הדדית חזקה ביותר בין השניים. גבר המגלה תואמות גבוהה לנורמות הגבריות גם יגלה נטייה מוגברת להתייחס לנשים כאל חפצים מיניים. קיימת הלימה בין ממצא זה ובין הספרות התיאורטית (Frey & Douglas, 1992; Mahalik et al., 2003) הרואה במרכיב ההחפצה רכיב מרכזי בנורמות הגבריות, והצופה, על כן, את הקשר המובהק שהתגלה ביניהן.

הממצאים המראים שקיים קשר תלת-כיווני בין תואמות לנורמות הגבריות, החפצה מינית והטרדה מינית מאפשרים, אם כן, לתאר מודל שבו כל אחד מהמשתנים המנבאים משפיעים בנפרד ובמשולב על הנטייה להטריד מינית. מצד אחד, נורמות הגבריות המסורתיות מייצרות בעצמן באופן בלתי אמצעי את הנטייה המוגברת להטריד מינית, בין אם הפרט מחפיץ מינית ובין אם לאו. מצד שני, ההתייחסות לנשים כאל חפצים מיניים הינה תנאי מספיק לפיתוח נטייה להטרדה מינית, ללא כל קשר למשתנים אחרים. העובדה שיכולת הניבוי של הנטייה להחפצה מינית התגלתה כחזקה יותר מזו של התואמות לנורמות הגבריות מרמזת על היותה מנבא מעט יותר משמעותי של ההטרדה המינית מאשר הפנמת תפקיד המגדר הזכרי. עם זאת, בהתחשב במתאם הגבוה במיוחד בין שני המשתנים הללו, יש להניח שבפועל הם מגבים ומעצימים זה את זה ופועלים במשולב להגברת הנטייה להטרדה מינית.

מודל זה מעלה תרומה ייחודית להבנת הגורמים לתופעה הנחקרת. מחקרים קודמים (Pryor & Whalen, 1997; Pryor, 1987) שבחנו את הסיבות להטרדה מינית ברמת הפרט אמנם התייחסו גם למשתני מצב, במובן של מאפיינים ארגוניים, אך לא עסקו בהשפעתן של נורמות ותופעות חברתיות על התנהגותם של המטרידים המיניים. מודל זה מרחיב, אם כך, את מסקנותיהם של מחקרים אלה ומראה שהתרבות המייצרת את הנטייה לראות באישה חפיץ מיני ומטפחת התנהגות כוחנית בקרב גבריה, תורמת להתרחשותה של ההטרדה המינית. חשיבותו של המודל טמונה ביכולתו להראות כי תרבות ונורמות חברתיות משפיעות על, ומעצבות את, התנהלות הפרט בקשר להטרדה מינית ומהוות קרקע פורייה להופעתה. מכאן, ששינויים של כל אחד מהגורמים הללו יכול בפרטנציה לצמצם את ממדי ההטרדה המינית.

הממצא הקושר את הנטייה המוגברת להטרדה מינית לרמות נמוכות יחסית של הערכה עצמית, מרמז שבבסיס הצורך להכניע ולהכפיף את נמענת ההטרדה לרצונותיו, מתאפיין המטריד בחוסר בטחון בערכו וביכולתו לקשור קשרים הדדיים. חוסר היציבות בהערכה העצמית גם דוחף אותו לאמץ ביתר שאת את נורמות הגבריות, כמו גם להתייחס לנשים כאל חפצים מיניים ולהתנגד לשוויון בחברה. וכך, בניגוד לרושם שרבים מהמטרידים מנסים לשדר, כאילו הפניות המיניות מגיעות ממקום של ביטחון עצמי מופלג, מסתבר שמדובר בעצם באנשים הפועלים ממצב של חוסר ביטחון ובניסיון לפצות על תחושה פנימית של חוסר ערך. ממצא זה מתיישב עם ההנחה שהאדם הנהנה מהערכה עצמית יציבה ואיתנה יוכל לכבד את הזולת בכלל (Baker & Baker, 1987) ואת רצונה של נמענת פניותיו בפרט, מבלי להרגיש שעליו לכופפה לרצונותיו שלו. זאת ועוד, הוא לא יזדקק להכפפה והתעמרות בנשים על מנת לחוות את עצמו כבעל כוח וערך ויהיה משוחרר מהצורך להוכיח עליונות עליהן כמתבקש באידיאולוגיית הגבריות שממנה הוא מסייג.

העובדה שרמת האמפטיה לא נקשרה לנטייה להטרדה מינית נראית מפתיעה במקצת במבט ראשון. הציפייה הייתה שכל שפרט מסוגל יותר לאמץ את נקודת מבטו של האחר ולזהות את העובר עליו, כך תקטן נטייתו להתייחס אליו או אליה באופן מטריד. אך הממצאים אינם מאששים השערה זו. התבוננות במערך הקשרים של משתנה האמפטיה עם יתר משתני המחקר מעלה כי היכולות האמפטיות לא נקשרו גם למידת התואמנות לנורמות הגבריות, אך נקשרו באופן הופכי מובהק למשתני ההחפצה המינית והמיניניות. כלומר, עמדה אמפטית מתגלה כסותרת את ההתייחסות המחפיצה לאחר/ת ומגבירה את ההתייחסות המכבדת לאנושיותה וזכותה לשוויון. מנגד, היא איננה נקשרת למידת התואמנות לנורמות הגבריות ואולי בכך טמון ההסבר לחוסר הקשר שבינה לבין הנטייה להטרדה מינית. ייתכן שתואמנות גבוהה לנורמות הגבריות דוחפת את הפרט להתעלם מאותות הנמענת במצבים בהם הוא מרגיש שגבריותו - המוגדרת מבחינתו במונחים של הפעלת כוח על, וקבלת מבוקשו מנשים (Mahalik et al., 2003; Parent & Moradi, 2009) - מאוימת. או אז, ללא קשר לרמות האמפטיה שהוא מסוגל לגלות במצבים אחרים, ייתכן ויתקשה להתייחס לאותות חוסר הסכמתה לפניותיו. ממצא זה מדגיש עוד יותר את ההשלכות השליליות של התואמנות לנורמות הגבריות הרווחות בתרבות הפטריארכאלית. למעשה, הוא מראה כי השפעות הנורמות התרבותיות הללו הן כה חזקות עד כי הן מעוותות את הפרט מראות את סימני אי ההסכמה של נמענת פניותיו ומנטרלות יכולות אמפטיות לזיהוי מצוקה המצויות ברשותו במצבים אחרים. בכך מתחדד הצורך הדחוף בפעילות מנע חינוכית שתמצצם השפעות הרות גורל אלה של התואמנות לנורמות הגבריות.

ההשלכות למניעת ומיגור ההטרדה המינית

משמעותה העיקרית של התמונה הכוללת המתקבלת ממצאי מחקר זה היא שהטרדה מינית הינה התוצאה הסופית של כמה וכמה ליקויים חברתיים-תרבותיים אנדמיים לתרבות הפטריארכאלית. עולה ששורשיה של הטרדה המינית נעוצים במידה רבה בחיברות לגבריות ההגמונית, המבוצעת, מן הסתם, בידי סוכני חיברות משני המינים (גיליגאן, 2006). חינוכם של הבנים על ברכי נורמות הגבריות מניע במידה מוגברת את אלה מהם המחזיקים באידיאולוגיה זו, להוכיח את גבריותם במונחים של שליטה והכנעה ובהתאם לכך להטריד מינית ברמות מוגברות. עוד עולה שנורמות הגבריות ממלאות תפקיד נכבד לא רק ביצירת התנהגות מטרידה מינית אלא גם ביצירת תרבות המחפיצה מינית את המין הנשי, תרבות אשר בעצמה מעגנת צורת התנהגות של הטרדה מינית של נשים על ידי גברים. חשיפתם המתמשכת של הגברים לתרבות ההחפצה עלולה לפתח בקרבם יחס מחפיץ כלפי נשים, שברמותיו הגבוהות מונע מהם לגלות כלפיהן אמפטיה בסיסית ומועיד אותם להתעלם מרצונה של האישה שאליה הם מפנים פניות מיניות המנוגדות לרצונה. תפיסות דימויים כוללניות לגבי מקומה ושוויונה של האישה בחברה תורמים אף הם לנטייה מוגברת להטריד מינית. מתברר שגם היעדרה של הערכה עצמית גבוהה ואיתנה, הנגזרת, מן הסתם, מכשלים סביבתיים, מגבירה את הנטייה להטרדה מינית. כל אלה נמצאים בהלימה לקביעות אמפיריות ותיאורטיות אחרות (Ward et al., 2005; Frey & Douglas, 1992; Pryor, 1987).

יש להודות שלמחקר היו מיגבלות אחדות. הן כללו שיטת דגימה לא-הסתברותית שאולי פגעה במעט בייצוגיות המדגם והובילה לייצוג יתר של סטודנטים, חילונים ורווקים. כמו כן יצר כניראה הגיוס החלקי של משתתפי המחקר באמצעות האינטרנט הטיה לטובת בעלי הנגישות למדיום זה. עוד יש לקחת בחשבון חשש מסויים לרצייה חברתית בתשובות הנבדקים בהתחשב בתכני השאלון המביכים משהו. למרות כל אלה מתקבלת תמונת מצב המחייבת פעילות מנע אמיתית.

למעשה, פעילות המנע דורשת שינויים חברתיים מרחיקי לכת על מנת למגר את הטרדה המינית כחלק מהמאבק הכולל באלימות כלפי נשים. ההכרה שלתרבות ההחפצה ולנורמות הגבריות יש תפקיד משמעותי ביצירתה של תופעת הטרדה המינית, מתווה את הדרכים לשינוי באמצעים חברתיים. היא מהווה קריאה לעיצוב מחדש של נורמות הגבריות, על ידי הנהגת חינוך שוויוני ומכבד שאינו כורך גבריות עם תוקפנות, הפגנת עליונות והחפצה. בנטייה להחפצה מינית יש להילחם באמצעות דקונסטרוקציה של תרבות ההחפצה. את מקומם של ייצוגי הנשים המעורטלות והמפתות יש להחליף בדימויים ראויים ומכבדים,

עוצמתיים ובלתי פגיעים, מהסוג השמור חברתית בעיקר לייצוגי הגבר. המיניויות כתפיסת עולם צריכה לחלוף מהעולם ולפנות את מקומה לתפיסות שוויוניות. מן הסתם חשוב גם להבטיח לפרט סביבה תומכת הערכה עצמית שבכוחה למתן את הצורך באדנות ושליטה, הגם שהתברר כאן ששיבושים בתחום זה לא היו מתבטאים בהכרח בפגיעות מיניות אלמלא ההקשר התרבותי הנוכחי. ללא שינויים רחבי היקף אלה יקשה עלינו כחברה למגר את תופעת ההטרדה המינית. ענישה ראויה היא אולי פתרון זמני לטווח הקצר. אך הפתרון האמיתי טמון בשינוי פני החברה בכל האופנים הללו, ומסקנות המחקר מתוות את הדרך לכך בעבור אנשי חינוך וסוכני חברות אחרים המופקדים על עיצוב תפיסותיהם של בני הדור הבא.

מאחר ושינויים אלה מטבעם הם ארוכי טווח, יש גם לתת את הדעת על התערבויות מיידיות. הממצאים הנוכחיים מצביעים על החשיבות שבהעלאת מודעות הגברים לקושי תלויי-התרבות שעלול להיווצר אצלם בזיהוי סימני אי הסכמה ומצוקה בקרב נמענות פניותיהם המיניות. בכוחה של מודעות זו להובילם לתובנה שעליהם לבדוק בכנות עצמית מרבית את תפיסותיהם והתנהלותם בכל אינטראקציה בעלת כוונת מיניות, כדי לוודא שלא חצו שום גבול ולא החמיצו שום איתות. קביעה זו מקבלת משנה תוקף ממצאי מחקרים קודמים המראים שהטרדה מינית איננה נגזרת כלל מהתנהגותה של נמענת ההטרדה, אפילו אם זו מתנהגת, או מתלבשת, על פי תכתיבי אידיאולוגית הנשיות המעודדים אותה להחפצה עצמית (מור, 2009; De Judicibus & McCabe; 2001, Moor; 2010).

בהתאם לכך, ממליצה לינדה גורדון-הווארד (Gordon-Howard, 2007), במדריכה המעולה למניעת הטרדה מינית, להקדים כל פנייה מינית לאישה בחיפוש אקטיבי אחר סימנים לאי הסכמה מצדה לפניות המיניות, ולא להמשיך בהן עד אשר נשללו אותן כאלה מכל וכל. הנחת המוצא של גורדון-הווארד היא שרבים ממקרי ההטרדה המינית נקשרים לתפישות שגויות של המטריד, אשר במחקר זה נקשרו במידה רבה לנטייה להתעלם מאנושיותה של הנמענת ולראות בה חפץ מיני שנועד לעינוגו. יש לקוות שבמידה שבה הפרט יעשה מאמצים אמיתיים לבדוק את תקפות תפישותיו ולוודא שלא החמיץ אותן לאי הסכמה, כך יקטנו סיכוייו להטריד מינית. מן הסתם, המלצה זו תקפה פחות ביחס לגברים המטרידים נשים מתוך צרכים כוחניים, אך הללו אולי ישנו דרכיהם כפונקציה של מודעות למידה שבה התנהגותם היא תוצר של כניעה לנורמות הגבריות וביטוי להערכה עצמית ירודה. כך או אחרת, האחריות למניעה בטווח הקצר היא על המטריד בכוח. בדומה לקביעתם של פריי ודאגלס (Frey & Douglas, 1992), גם אם אותו מחקר זה גורמים תלויי-

תרבות התורמים לנטייה להטריד מינית, כל פרט ופרט חייב לקחת על עצמו את האחריות להשתחרר מהשפעות התרבות והחברה ולוודא שאינו מתייחס לאף אישה, או איש, באופן שהוא פחות ממכבד בכל מובן.

מקורות

- גיליגאן, ק' (2006). *הולדת העונג*. תל אביב: משכל.
- הקר, ד' (2011). אלימות והטרדה: הטרדה מינית, מאפייני ומימדי התופעה. בתוך, ל. לבנון (עורכת) *מילים מטרידות*, 37-45. ירושלים: המכון הישראלי לדמוקרטיה, הוצאה לאור.
- מור, א' (2009). הערכה ראשונית של ממדי ומאפייני החשיפה לאלימות מינית בקרב נשים בישראל. *סוגיות חברתיות בישראל*, 7, 46-65.
- מור, א' (2011). הטרדה מינית במקום העבודה: שיעוריה, מאפייני ותפישות מגדריות ביחס אליה. *סוגיות חברתיות בישראל*, 11, 159-185.
- מקינזון, ק' (2005). *פמיניזם משפטי בתיאוריה ובפרקטיקה*. תל אביב: רסלינג.
- מקינזון, ק' (2006). מיניות, פורנוגרפיה ושיטה: "הנאה תחת הפטריארכיה". בתוך: באום, ד' (עורכת), *ללמוד פמיניזם - מקראה במחשבה פמיניסטית*. תל-אביב: הקיבוץ המאוחד.
- קמיר, א' (2006). *פמיניזם זכויות ומשפט*. תל אביב: משרד הביטחון, הוצאה לאור.
- קמיר, א' (2008). החוק הישראלי למניעת הטרדה מינית-איפה אנחנו במלאת לו עשור? *משפט ועסקים*, ט, 9-73.
- קמיר, א' (2009). *זה מטריד אותי: לחיות עם החוק למניעת הטרדה מינית*. תל אביב: הוצאת הקיבוץ המאוחד.
- ששון-לוי, א' (2006). *זהויות במדים: גבריות ונשיות בצבא הישראלי*. ירושלים: ספריית אשכולות, הוצאת מאגנס, האוניברסיטה העברית, ותל אביב: ספריית מגדרים, הוצאת הקיבוץ המאוחד.

Baker, H. S. & Baker, M. N. (1987). Heinz Kohut's Self Psychology: An overview. *American Journal of Psychiatry*, 144, 1-9.

Bartky, S. L. (1990). *Femininity and Domination: Studies in the Phenomenology of oppression*. NY: Routledge.

Berdhal, J. (2007). Harassment based on sex: Protecting social status in the context of gender hierarchy. *Academy of Management Review*, 32, 641-658.

- Bingham, S.G. & Burleson, B.R. (1996). The development of a sexual harassment proclivity scale: Construct validation and relationship to communication competence. *Communication Quarterly*, 44, 308-325.
- Calogero, R. M. (2004). A test of objectification theory: The effect of male gaze on appearance concerns in college women. *Psychology of Women Quarterly*, 28, 16-21.
- Coopersmith, S. (1981). *Manual of the adult self-esteem scale*. Palo Alto, CA: Consulting Psychologists Press.
- Covell, N. C. & Scalora, J. M. (2002). Empathic deficits in sexual offenders: An integration of affective, social, and cognitive constructs. *Aggression and Violent Behavior*, 7, 251-270.
- De Judicibus, M. & McCabe, M. P. (2001). Blaming the target of sexual harassment: Impact of gender role, sexist attitudes, and work role. *Sex Roles*, 44, 401-428.
- Fredrikson, B & Roberts, T. (1997). Objectification Theory. *Psychology of Women Quarterly*, 21, 173-206.
- Frey, r & Douglas, P. (1992). What is it about men that makes them do the things they do? Retrieved from <http://www.aic.gov.au/publications/proceedings/20/frey.pdf>
- Glick, P., & Fiske, S. T. (1996). The Ambivalent Sexism Inventory: Differentiating hostile and benevolent sexism. *Journal of Personality and Social Psychology*, 70, 491-512.
- Gordon-Howard, L. (2007). *The Sexual Harassment Handbook*. NJ: Career Press.
- Gruber, J. E. (1997). An epidemiology of sexual harassment: Evidence from North American and Europe. In O'Donohue, W. (ed.), *Sexual Harassment: Theory, Research and Treatment*, pp. 84-98. Boston: Allyn and Bacon.
- Gutek, B. A. (1985). *Sex and the Workplace: The Impact of Sexual Behavior and Harassment on Women, Men, and Organizations*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Hakansson, J., & Montgomery, H. (2003). Empathy as an interpersonal

- phenomenon. *Journal of Social and Personal Relationships*, 20, 267-284.
- Kelly, L. (1989). *Surviving Sexual Violence*. MN: University of Minnesota Press
- LeMoncheck, L. (1985). *Dehumanizing Women: Treating Persons as Sex Objects*. Rowman & Allanheld Publishers.
- Leeser, J. & O'Donohue, W. (1997). Normative issues in defining sexual harassment. In W. O'Donohue (Ed.) *Sexual Harassment: Theory, Research and Practice*. Needham Hights, MA.: Allyn & Bacon.
- Levant, R. F. & Richmond, K. (2007). A Review of research on masculinity ideologies using the Male Role Norms Inventory. *The Journal of Men's Studies*, 15:2, 130-146.
- Mahalik, J., Lock, B., Loudlow, L., Diemer, M., Scott, R., & Gottfried, M. (2003). Development of the Conformity to Masculine Norms Inventory-46. *Psychology of Men & Masculinity*, 10, 175-189.
- Moor, A. (2010). She dresses to attract, he perceives seduction: A gender gap in attribution of intent to women's revealing style of dress and its relation to blaming the victims of sexual violence. *Journal of International Women's Studies*, 11, 115-127.
- Papadaki, L. (2007). Sexual objectification: From Kant to contemporary feminism. *Contemporary Political Theory*, 6, 330-349.
- Parent, M. C. & Moradi, B. (2009). Confirmatory factor analysis of the Conformity to Masculine Norms Inventory and development of the Conformity to Masculine Norms Inventory,46. *Psychology of Men & Masculinity*, 10, 175-189.
- Pryor, J. B. (1987). Sexual harassment proclivities in men. *Sex Roles*, 17, 5-16.
- Pryor, J. & Whalen, N. (1997). A typology of sexual harassment: Characteristics of harassers and the social circumstances under which sexual harassment occurs. In W. O'Donohue (Ed.), *Sexual harassment: Theory, research, and treatment*. Needham Heights, MA: Allyn & Bacon.
- Reichert, J., Lambiase, S., Carstarphen, M., & Zavoina, S. (1999). Cheesecake and beefcake: No matter how you slice it, sexual explicitness in advertising

- continues to increase. *Journalism and Mass Communications Quarterly*, 76, 7-20.
- Rogers, C. (1951). *Client Centered Therapy*. Boston: Houghton-Mifflin.
- Tabak, N. (2005). Sexual harassment - Abuse or flirtation? *Medicine & Law*, 24, 479- 489.
- Ward, L. M. (2002). Does television exposure affect emerging adults' attitudes and assumptions about sexual relationships? *Journal of Youth and Adolescence*, 31, 1-15.
- Ward, L. M., Merriwether, A. & Caruthers, A. (2005). Breasts are for men: Media, masculinity ideologies, and men's beliefs about women's bodies. *Sex Roles*, 55, 703-714.
- Welsh, S. (1999). Gender and sexual harassment. *Annual Review of Sociology*, 25, 169-190.
- Zhou, Q., Valiente, C., & Eisenberg, N. (2003). Empathy and its measurement. In N. Lopez, & C. R. Snyder (Eds.), *Positive psychological assessment: A handbook of models and measures*. Washington, DC: American Psychological Association.